

І. В. Шевченко

Херсонська гідробіологічна станція НАН України, м. Херсон, Україна
e-mail: eirinheid@ukr.net

ДВОКРИЛІ КОМАХИ РОДИНИ CHIRONOMIDAE АНТРОПОГЕННО ЗАБРУДНЕНИХ ДІЛЯНОК ПОНИЗЗЯ ДНІПРА

Частина ділянок дельти Дніпра, що розташовані безпосередньо у межах міста Херсон, знаходиться під значним впливом антропогенних чинників, таких як портово-промислові та комунально-побутові підприємства, забудова водоохоронної прибережної зони з подальшим потраплянням відходів у водойми тощо. Вплив цих факторів на окремі таксономічні групи гідробіонтів даного регіону вивчений недостатньо. У зв'язку з цим у 2013-2014 роках було проведено ряд експедиційних досліджень, зокрема у верхній дельті Дніпра та рукаві Дніпра – Кошовій. Місця досліджень було згруповано у п'ять основних ділянок: створ р. Дніпро нижче Антонівського мосту (ділянка №1); створ р. Дніпро навпроти Консервного комбінату разом з ковшем, де відбувається постійний рух вантажних та транспортних суден (ділянка №2); ділянка р. Дніпро від пляжу Лілея до алеї парку Слави, де присутні побутові стоки (ділянка №3); місце впадіння Дніпра у Кошову, де розташовано Херсонський річковий порт (ділянка №4); створ Кошової біля залізничного мосту (ділянка №5). Матеріалом досліджень виступили двокрилі комахи родини Chironomidae, що були представлені у бентосних пробах даних ділянок Нижнього Дніпра. В процесі досліджень були використані загальноприйняті методики (Константинов, 1972; Черновский, 1949).

За характером донних відкладень ці ділянки характеризувалися наступним чином: ділянка №1 – пісок; ділянка №2 – замулений пісок (з мулом та детритом у ковші); ділянка №3 – замулений пісок; ділянка №4 – мул; ділянка №5 – мул з черепашкою. Chironomidae були представлені трьома підродинами (Tanypodinae, Orthocladiinae, Chironominae (з трибами Tanytarsini та Chironomini)) та 28 видами і групами видів: Tanypodinae: *Procladius (Holotanypus) choreus*, *P. (H.) ferrugineus*; Orthocladiinae: *Cricotopus (Cricotopus) algarum*, *Cricotopus (Isocladius) ex gr. silvestris*, *Hydrobaenus ex gr. lugubris*; Chironominae: Tanytarsini: *Cladotanytarsus ex gr. mancus*, *Rheotanytarsus sp.*, *Tanytarsus excavatus*, *T. lestagei*, *T. mendax*, *T. usmaensis*, Chironomini: *Chironomus plumosus*, *Cladopelma viridula*, *Cryptochironomus ex gr. defectus*, *Dicrotendipes nervosus*, *Einfeldia carbonaria*, *Fleuria lacustris*, *Glyptotendipes glaucus*, *G. paripes*, *Microchironomus tener*, *Parachironomus arcuatus*, *Polypedilum (Polypedilum) convictum*, *Polypedilum (P.) nubeculosum*, *Polypedilum (Pentapedilum) exsectum*, *Polypedilum (Tripodura) bicrenatum*, *Polypedilum (T.) scalaenum*, *Stictochironomus ex gr. histrio*, *Xenochironomus xenolabis*.

По ділянкам досліджень були отримані наступні показники (див. табл.):

Таблиця.

Показники біорізноманіття, кількості та біомаси Chironomidae дослідних ділянок

Ділянка №	Кількість підродин (та триб)	Кількість видів	Кількість, екз./м ²	Біомаса, г/м ²
1	1 (2)	5	450	0,16
2	2 (1)	4	275	0,37
3	1 (2)	11	4825	6,14
4	3 (2)	16	1325	1,05
5	2 (1)	8	1625	2,53

Найнижчі показники кількості, біомаси та видового різноманіття Chironomidae були отримані на ділянках №1 та №2. Особливо слід відзначити ділянку №2 де основна біомаса припадала на вид *Chironomus plumosus* (відсутній на інших ділянках), якому притаманне мешкання у несприятливих умовах (сильна замуленість ґрунту, низькі показники кисню). На ділянці №3, при високих показниках кількості та біомаси, були відсутні Chironomidae підродин Orthoclaadiinae та триби Tanytarsini підродини Chironominae, серед яких представлені окси- та реофільні види. Ділянки №4 та №5 характеризувалися високими показниками кількості, біомаси, видового та таксономічного різноманіття. Необхідно відзначити, що вплив екологічного фактору, в тому числі й забруднення, може, в залежності від інтенсивності, справляти на організми як ефект пригнічення, так і стимулювання.

Таким чином ділянку №2 (створ р. Дніпро навпроти консервного комбінату), з огляду на всі показники, слід відзначити, як найбільш забруднену та найменш сприятливу для розвитку представників родини Chironomidae. Ділянку №3 слід відзначити як таку, що відчуває певне антропогенне навантаження, проте це не заважає інтенсивному розвитку дослідних об'єктів. Найбільш сприятливі екологічні умови для розвитку представників родини Chironomidae були виявлені на ділянках №4 та №5.